

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ПОСІБНИК

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ»

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Харків – 2022

УДК 347.95
ББК

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою університету
(протокол № ____ від « ____ » _____ 2022 р.)*

Укладачі: Гусаров К.В., Попов О.І.

Посібник з навчальної дисципліни «Перегляд судових рішень з цивільних справ»: методичні матеріали / уклад.: К.В. Гусаров, О.І. Попов. – Х. Нац. юрид. ун-т. ім. Ярослава Мудрого, 2022. – 21 с.

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Перегляд судових рішень у цивільному судочинстві» включає вчення про систему перегляду судових рішень та окремі форми перегляду судових рішень у цивільному судочинстві.

Вивчення курсу спрямоване на удосконалення та розширення знань студентів, які були отримані при вивченні дисципліни «Цивільний процес».

Курс складається із лекційних та практичних занять, розрахованих на розширене обговорення актуальних проблем перегляду судових рішень у цивільному судочинстві, як з теоретичної точки зору, так і з точки зору прикладних питань.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- оволодіти знаннями про процесуальну форму перегляду судових рішень у межах окремих інстанційних циклів цивільного судочинства;
- вільно орієнтуватись в системі законодавства, правових позиціях Верховного Суду та практиці Європейського суду з прав людини, які зачіпають питання перегляду судових рішень;
- розуміти відмінність між окремими формами перегляду судових рішень у цивільному судочинстві;
- оволодіти навичками аналізу судової практики розгляду справ окремими судовими інстанціями;
- набути практичні навички складання процесуальних документів в межах проваджень з перегляду судових рішень у цивільному судочинстві.

Підсумковою формою контролю знань, отриманих в результаті вивчення дисципліни «Перегляд судових рішень у цивільному судочинстві» є іспит.

У даному посібнику дається опис предмета навчального курсу, програма навчальної дисципліни «Перегляд судових рішень у цивільному судочинстві»; практичні завдання за певними темами; система оцінювання знань студентів та перелік програмних питань.

Для вивчення дисципліни рекомендовано таку основну літературу:

Курс цивільного процесу: підруч. / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін. ; за ред. В. В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 1352 с.

Цивільне судочинство України: основні засади та інститути : монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2016. – 848 с.

Гусаров, К.В. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядках [Текст] : монографія / К. В. Гусаров. – Х. : Право, 2010. – 352 с.

Комаров В. В. Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України / В. В. Комаров. – Х. : Право, 2012. – 624 с.

Де Сальвіа М. Прецеденты Европейского суда по правам человека. Руководящие принципы судебной практики, относящейся к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. Судебная практика с 1960 по 2002 г. / М. де Сальвіа. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. – 1071 с.

Електронні ресурси

1. <http://www.court.gov.ua> – Судова влада України (офіційний портал)
2. <http://www.ccu.gov.ua> – Конституційний Суд України
3. <http://www.scourt.gov.ua> – Верховний Суд України
4. <http://reyestr.court.gov.ua> – Єдиний державний реєстр судових рішень
5. <http://zakon1.rada.gov.ua> – Законодавство України
6. <http://echr.coe.int/> – Європейський суд з прав людини

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ»

Система перегляду судових рішень у цивільному судочинстві. Судові помилки при здійсненні правосуддя. Принцип інстанційності системи судів цивільної юрисдикції. Загальна характеристика системи перегляду судових рішень у цивільному судочинстві. Міжнародні стандарти у сфері перегляду судових рішень. Право на справедливий судовий розгляд та його реалізація в межах інстанційних циклів цивільного судочинства. Актуальні проблеми перегляду судових рішень у цивільному судочинстві.

Перегляд судових рішень в апеляційному порядку. Загальна характеристика апеляційного оскарження та перевірки судових рішень і ухвал. Право апеляційного оскарження та порядок його здійснення. Підготовка справи до розгляду в суді апеляційної інстанції. Апеляційна скарга як процесуальний документ. Розгляд справи судом апеляційної інстанції. Межі перегляду судового рішення в апеляційному провадженні. Повноваження суду апеляційної інстанції. Підстави для скасування рішень та ухвал судом апеляційної інстанції. Практика розгляду цивільних справ судами апеляційної інстанції.

Перегляд судових рішень у касаційному порядку. Сутність та значення перегляду судових рішень в касаційному порядку. Право касаційного оскарження та порядок його здійснення. скарга як процесуальний документ. Підготовка справи до розгляду. Повноваження суду касаційної інстанції. Підстави для скасування рішень та ухвал судом касаційної інстанції. Оскарження ухвал суду першої інстанції. Практика розгляду цивільних справ судом касаційної інстанції.

Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Сутність та значення провадження у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами. Підстави перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами. Підстави перегляду у зв'язку з виключними обставинами. Процесуальний порядок перегляду у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами. Практика перегляду судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Система перегляду судових рішень у цивільному судочинстві

(Колоквіум)

Питання для обговорення

1. Принцип інстанційності судів цивільної юрисдикції.
2. Загальна характеристика системи перегляду судових рішень у цивільному судочинстві.
3. Міжнародні стандарти у сфері перегляду судових рішень.
4. Право на справедливий судовий розгляд та його реалізація в межах інстанційних циклів цивільного судочинства.
5. Актуальні проблеми перегляду судових рішень у цивільному судочинстві.

Список літератури за темою

Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 1352 с.

Комаров В.В. Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України / В. В. Комаров. – Х. : Право, 2012. – 624 с.

Гусаров, К.В. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядкух : монографія / К. В. Гусаров. – Х. : Право, 2010. – 352 с.

Попов О.І. Перегляд судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 - Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / О. І. Попов ;; НЮУ ім. Я. Мудрого. - Харків : Б. в., 2014. - 253 с.

Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К.: Істина, 2010. – 488 с.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 13

Рекомендація Ради Міністрів Ради Європи R (95) 5 від 07 лютого 1995 р. – режим доступу. – http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_153

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2010 року № 8-рп/2010 по справі № 1-1/2010. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-10>

Тема 2. Перегляд судових рішень в апеляційному порядку

Питання для обговорення

1. Моделі апеляції.
2. Загальна характеристика апеляційного провадження у цивільному судочинстві України.
3. Право апеляційного оскарження та порядок його здійснення.
4. Розгляд справи судом апеляційної інстанції.
5. Повноваження суду апеляційної інстанції.
6. Підстави для скасування рішень апеляційним судом.
7. Практика розгляду цивільних справ судами апеляційної інстанції.

Завдання

1. Рішенням Харківського районного суду Харківської області було прийнято рішення у справі за позовом Богуша С.А. до ДП «Укрспирт» про надання квартири та відшкодування моральної шкоди, яким у задоволенні позову було відмовлено.

Богуш С.А. оскаржив зазначене рішення районного суду в апеляційному порядку, посилаючись на його незаконність та необґрунтованість. В апеляційній скарзі він просив рішення суду скасувати та витребувати нові докази, оскільки він вважав, що наданих районному суду доказів достатньо для задоволення його позову.

Суддя районного суду залишив апеляційну скаргу без руху, зазначивши, що: 1) скарга не надрукована, а її рукописний текст неможливо прочитати; 2) не зазначено дати подання апеляційної скарги, 3) не конкретизовано клопотання про скасування рішення суду; 4) відсутні копії скарг та доданих до неї документів відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі; 5) скаргу написано не державною мовою; 6) не зазначено поважності причин неподання доказів до районного суду та не обґрунтовано прохання про витребування нових доказів.

Чи правильні дії судді? Чи всі зазначені вище вказівки суду є підставами для залишення апеляційної скарги без руху?

2. У березні 2015 року Окуленко Л.В. звернулася до суду з позовом до ПАТ «ОТП Банк» про визнання недійсним з моменту укладення кредитного договору та зобов'язання прийняти кошти, що залишаться після приведення сторін у попередній стан, який існував до укладення кредитного договору.

В обґрунтування позову посилялась на те, що при укладенні спірного договору відповідачем були грубо порушені положення ст. ст. 11, 15, 18 Закону України «Про захист прав споживачів», правочин вчинено під впливом омани з боку кредитора, що відповідно до ст. ст. 203, 215, 216, 230 ЦК України, є

підставою для визнання угоди недійсною із застосуванням наслідків недійсності.

Рішенням Червонозаводського районного суду м. Харкова від 26 травня 2015 року у задоволенні позову відмовлено. Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції виходив з недоведеності позовних вимог.

Не погодившись із таким рішенням, позивач звернулась до апеляційного суду з апеляційною скаргою, в якій, посилаючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права, просила скасувати рішення суду першої інстанції.

Розглядаючи справу в апеляційному провадженні, апеляційний суд Харківської області виявив грубе порушення норм процесуального права, на які позивач при поданні апеляційної скарги не посилався. Зокрема, судом апеляційної інстанції було встановлено, що позов було пред'явлено до неналежного відповідача, оскільки відповідно до договору купівлі-продажу кредитного портфелю, ПАТ «ОТП Банк» продав (переуступив) ТОВ «ОТП Факторинг Україна» права на кредитний портфель, що включає в себе і спірний кредитний договір.

Відповідно до положень ст. ст. 33, 199 ЦПК України саме на позивача покладено обов'язок визначати відповідача у справі. Окрім цього відповідно до закріпленого в ст. 11 ЦПК України принципу диспозитивності цивільного судочинства та за змістом ч.1 ст.33 ЦПК України залучення судом до участі у справі особи як співвідповідача можливе лише як результат вирішення судом такого клопотання позивача. Заявляючи у березні 2015 року вимоги про визнання договору недійсним та зобов'язання ПАТ «ОТП Банк» приймати від Окуленко Л.В. кошти що залишаються після приведення сторін у попередній стан, який існував до укладення кредитного договору, позивач не поставила питання про залучення в якості співвідповідача ТОВ «ОТП Факторинг Україна» до якого на час подання позову перейшло право вимоги за спірним кредитним договором.

Вирішуючи спір суд першої інстанції фактичні обставини справи у повній мірі не з'ясував, дійсні правовідносини між сторонами не встановив та не роз'яснив позивачу процесуальне право на залучення до участі у справі нового кредитора за спірним договором – ТОВ «ОТП Факторинг Україна», яке має матеріально-правову заінтересованість у вирішенні цього спору. Водночас, за змістом положень глави 1 розділу 5 ЦПК України суд апеляційної інстанції не має права залучати до участі у справі осіб, які не приймали участі в розгляді справи в суді першої інстанції.

Враховуючи викладене, суд апеляційної інстанції, посилаючись на положення ч. 3 ст. 303 ЦПК України, вийшов за межі доводів апеляційної скарги, задовольнив частково апеляційну скаргу та скасував рішення суду першої інстанції. При цьому у задоволенні позову судом апеляційної інстанції було відмовлено з інших підстав, з роз'ясненням права позивачу у подальшому звернутись з даними позовними вимогами до суду, залучивши до участі у справі осіб, прав та інтересів яких стосується предмет позову.

Дайте правову оцінку діям суду апеляційної інстанції. З яких підстав апеляційний суд може вийти за межі доводів апеляційної скарги? Чи були в зазначеній ситуації такі підстави?

3. Московським районним судом м. Харкова розглядалась цивільна справа за позовом КП «Харківводоканал» до О.А., О.Б., О.В. та О.Г. про стягнення заборгованості за надані послуги з водопостачання. Рішенням суду від 06 серпня 2014 року позовні вимоги КП «Харківводоканал» були задоволені частково. Стягнуто на користь КП «Харківводоканал» солідарно з О.А., О.Б., О.В. та О.Г. суму заборгованості за послуги з водопостачання за період з вересня 2009 року до травня 2010 року у сумі 755 грн. 32 коп. та вирішено питання щодо судових витрат. В іншій частині, щодо стягнення заборгованості за період з травня 2008 року по серпень 2009 року в розмірі 1179,43 грн. у задоволенні позову було відмовлено, у зв'язку із пропуском позивачем строків позовної давності.

Звертаючись до суду апеляційної інстанції із апеляційною скаргою на рішення суду першої інстанції, позивач просив апеляційний суд долучити до матеріалів справи копії заяви про видачу судового наказу від 27 травня 2011 року, судового наказу від 05 листопада 2011 року про стягнення з відповідачів, у солідарному порядку, зазначеної вище заборгованості, виданого Московським районним судом м. Харкова, а також ухвали цього суду про скасування судового наказу від 16 вересня 2011 року.

Зазначеними документами, на думку позивача, підтверджується факт звернення позивача до суду у травні 2011 року, що має наслідком переривання строків позовної давності для звернення до суду із відповідними вимогами про стягнення заборгованості за надані послуги з водопостачання. Враховуючи це, вказані документи мають важливе значення, оскільки підтверджують факт звернення позивача до суду в межах строків позовної давності.

Чи допускають положення ЦПК України можливість подання нових доказів в суді апеляційної інстанції? Як повинен вчинити апеляційний суд в цьому випадку?

4. Стрельцов Р.І. звернувся до суду з позовом до ПП «Савой» про відшкодування матеріальної шкоди, зазначаючи, що в ресторані «Савой», що належить відповідачу, здав до гардеробу свій шкіряний плащ вартістю 14 000 грн, отримавши жетон № 7. Після закінчення вечірки плащ з гардеробу йому не повернули через викрадення. Свій позов позивач пред'явив з підстав, передбачених ст. 1166 ЦК.

Районний суд відмовив у задоволенні позову з посиланням на те, що при передачі плаща до гардеробу між сторонами фактично укладено договір зберігання майна, а позивач наполягав на відшкодуванні йому шкоди згідно зі ст. 1166 ЦК.

Апеляційний суд за скаргою Стрельцова Р.І. скасував рішення районного

суду, при цьому погодився з висновком районного суду, що між сторонами були фактичні договірні відносини щодо зберігання майна і саме з цих підстав задовольнив позов.

Чи дотримані апеляційним судом межі апеляційного перегляду рішення суду? У яких випадках апеляційний суд вправі вийти за межі доводів апеляційної скарги?

Тема 3. Перегляд судових рішень у касаційному порядку

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика касаційного провадження.
2. Право касаційного оскарження та порядок його здійснення.
3. Розгляд справи в суді касаційної інстанції.
4. Повноваження суду касаційної інстанції.
5. Підстави для скасування рішень та ухвал у суді касаційної інстанції.
6. Оскарження ухвал суду першої та апеляційної інстанцій у касаційному порядку.
7. Практика розгляду цивільних справ судом касаційної інстанції

Завдання

5. У квітні 2016 р. Петрова Г.А. звернулась до суду з позовом до ВАТ «Мозирський нафтопереробний завод» про відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю, посилаючись на те, що, працюючи у відповідача в період 1972-1974 рр., отримала захворювання, в результаті якого за висновком ЛТЕК визнана інвалідом II групи з утратою професійної працездатності.

Ухвалою Київського районного суду м. Полтави провадження у справі закрито з тієї підстави, що ця справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства. Ухвалою Апеляційного суду Полтавської області ухвала місцевого суду залишена без змін.

Закриваючи провадження по справі, суд першої інстанції виходив з того, що вона не підлягає розгляду в судах України. При цьому, посилаючись на ст. 20, 42 Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 р., підписаної у м. Мінськ та ратифікованої Законом України від 10 листопада 1994 р. № 240/94-ВР (далі – Конвенція), та на Угоду про взаємне визнання прав на відшкодування шкоди, заподіяної працівникам каліцтвом, професійним захворюванням або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаного з виконанням ними трудових обов'язків, підписану Україною, Росією, Білоруссю та іншими державами у м. Москва 9 вересня 1994 р. (далі – Угода), суд вважав, що справа підлягає розгляду в суді Білорусі, на території якої мала місце подія, що є підставою для відшкодування шкоди.

Водночас ст.8 Угоди визначено, що у справах, передбачених Угодою, компетентним є суд Сторони, на території якої відбулася подія, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди, чи суд Сторони, на території якої живуть особи, котрі мають право на відшкодування шкоди, за вибором потерпілого.

У касаційній скарзі Петрова просила скасувати зазначені ухвали як такі, що постановлені з порушенням норм процесуального права.

Яке з визначених ЦПК України повноважень повинен реалізувати в цьому випадку суд касаційної інстанції? Дайте характеристику повноважень суду касаційної інстанції.

6. У червні 2015 р. Л.О.В. звернувся до суду із позовом до редакції суспільно-політичної газети «Скептик» про захист честі, гідності, репутації народного депутата України та відшкодування моральної шкоди, мотивуючи позовні вимоги тим, що в названій газеті було опубліковано відкритий лист громадянина Правдіна С.В., в якому автор просив народного депутата України Л.О.В. роз'яснити деякі питання щодо підвищення розміру пенсійного забезпечення. Позивач надав редакції для опублікування письмову відповідь на зазначений лист, проте замість цієї відповіді відповідач опублікував лише її короткий огляд у статті «Депутати виправдовуються». Посилаючись на те, що опублікування цієї статті порочить його гідність як народного депутата України, оскільки може створити у читачів враження, що він нехтує зверненням своїх виборців і не дає на їхні запитання обґрунтованих відповідей, позивач просив суд задовольнити заявлені ним вимоги.

Рішенням Святошинського районного суду м. Києва, залишеним без зміни судом апеляційної інстанції, позов задоволено: редакцію газети зобов'язано опублікувати відкриту відповідь Л.О.В.; на користь позивача з відповідача стягнуто 5 000 грн. моральної шкоди. Окремо суд зазначив, що дії редакції газети є незаконними та аргументував свою позицію посиланням на норму Закону України від 17 листопада 1992 р. «Про статус народного депутата України» (ч. 1 ст. 30), яка визнана такою, що не відповідає Конституції України, Рішенням Конституційного Суду України від 10 травня 2000 р. № 8-рп/2000.

У касаційній скарзі редакція газети просить скасувати судові рішення і повернути справу на новий розгляд до суду першої інстанції, посилаючись на невідповідність висновків суду чинному законодавству та необґрунтованість судового рішення. У касаційній скарзі зазначалось, що суд не застосував закон, який підлягав застосуванню в даних спірних правовідносинах.

Чи правильно визначені в касаційній скарзі підстави для касаційного перегляду справи? Чи є підстави у даній справі для скасування судових рішень і повернення справи на новий розгляд до суду першої інстанції?

7. Рішенням Суворовського районного суду м. Херсона від 12 листопада 2014 року було частково задоволено позов Ніколенка О.В. до Семенова Р.Г. про скасування свідоцтв про право власності. Скасовано свідоцтва про право власності від 27 серпня 2013 року на S частину квартири у м. Херсоні, видані приватним нотаріусом Херсонського міського Нотаріального округу Калініченко С.Г. за реєстрованими № 427, № 428, на ім'я Семенова Р.Г. В задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Ухвалою апеляційного суду Херсонської області від 17 грудня 2014 року рішення суду першої інстанції було залишено без змін ухвалою.

Семенов Р.Г. звернувся до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ із касаційною скаргою, в якій просив скасувати рішення судів попередніх інстанцій та ухвалити нове рішення про відмову у позові, мотивуючи свої вимоги порушенням норм процесуального права та неправильним застосуванням норм матеріального права.

05 січня 2015 року суддею-доповідачем було відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою Семенова Р.Г. та здійснено підготовчі дії. Під час проведення попереднього розгляду справи одним із суддів, які входили до складу колегії було висловлено думку про необхідність призначення справи до судового розгляду. Двоє інших суддів висловились про відсутність підстав для скасування судових рішень попередніх інстанцій. На підставі більшості голосів 26 січня 2015 року судом касаційної інстанції було постановлено ухвалу про відхилення касаційної скарги і залишення оскаржуваних рішень без змін.

Який порядок розгляду справ у суді касаційної інстанції? Яке значення має попередній розгляд справи судом касаційної інстанції і яка процедура його проведення встановлена ЦПК України? Чи дотримана така процедура у цій справі?

8. У липні 2014 року Павленко Ю.В. звернулася до суду із позовом до Сергєєва М.О. про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою та проїзді загального користування, посилаючись на те, що їй на праві приватної власності належить будинок, розташований на земельній ділянці загальною площею 1 537,28 кв. м., яка належить їй на праві власності згідно відповідних державних актів.

У 2008 році Сергєєв М.О., який мешкає в сусідньому будинку, самовільно зруйнував огорожу, що розділяла їхні земельні ділянки, зайняв частину її земельної ділянки орієнтовною площею 0,02 га, перекривши парканом проїзд загального користування. За результатами перевірки її неодноразових звернень до депутатів Ірпінської міської ради Київської області про відновлення меж земельної ділянки та звільнення проїзду загального користування складені акти 2008 та 2009 роках про те, що відповідачем зруйновано її паркан, іншим парканом перегороджено виїзд з її ділянки і заблоковано проїзд загального користування. Оскільки протягом декількох років в результаті неправомірних дій відповідача вона не в змозі користуватися своєю земельною ділянкою, позивач просила суд зобов'язати відповідача не перешкоджати їй у

користуванні земельною ділянкою, яку він захопив, за свій рахунок демонтувати огорожу, встановлену на її земельній ділянці, та поновити огорожу, яка була до зруйнування, зобов'язати розблокувати проїзд загального користування.

Рішенням Ірпінського міського суду Київської області від 17 листопада 2014 року у задоволенні позову відмовлено.

Рішенням апеляційного суду Київської області від 3 березня 2015 року рішення Ірпінського міського суду Київської області від 17 листопада 2014 року скасовано частково та ухвалено нове рішення, яким позовні вимоги задоволено частково. Зобов'язано Сергєєва М.О. не чинити перешкод Павленко Ю.В. у користуванні її земельною ділянкою, межі якої встановлено державним актом № 123456 від 18 серпня 2010 року, і демонтувати огорожу, встановлену на земельній ділянці позивача. У іншій частині рішення суду першої інстанції залишено без змін.

У поданій до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ касаційній скарзі Сергєєв М.О. просив скасувати рішення апеляційного суду та залишити в силі рішення суду першої інстанції з посиланням на порушення апеляційним судом норм процесуального права та неправильним застосуванням норм матеріального права.

Під час судового розгляду справи судом касаційної інстанції було встановлено, що при ухваленні рішення про часткове задоволення позову, апеляційний суд не звернув уваги на суперечливий зміст доказів, наданих позивачем в обґрунтування позову, і на те, що відповідач не є власником чи користувачем земельної ділянки, що межує із земельною ділянкою позивача. Також апеляційним судом не було встановлено, чи має земельна ділянка позивача тверді межові знаки, які відповідають даним земельно-кадастрової документації, в чому полягає порушення прав позивача як власника земельної ділянки і чи є земельна ділянка, на захист права користування якою поданий позов, власністю позивача.

Таким чином, суд апеляційної інстанції, у порушення вимог ст. ст. 303, 315 ЦПК України, обставини справи належним чином не встановив, у рішенні не зазначив конкретні обставини і факти, що підтверджують чи спростовують позовні вимоги, та передчасно скасував рішення суду першої інстанції.

Які повноваження має суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги? Яке рішення має прийняти суд касаційної інстанції у цій цивільній справі?

Тема 4. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика провадження у зв'язку з нововиявленими або

виключними обставинами.

2. Підстави перегляду у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами: поняття, види, проблеми ідентифікації.

3. Процесуальний порядок перегляду у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами.

4. Практика перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

Завдання

12. 22 серпня 2015 року Жигальцева І.В. звернулася до Фрунзенського районного суду міста Харкова із заявою про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення Фрунзенського районного суду м. Харкова від 14 квітня 2011 року по цивільній справі за позовом Жигальцевої І.В. до Золоткіна Є.Ю. про встановлення факту проживання однією сім'єю та поділ майна.

Вказаним рішенням суду від 14 квітня 2011 року у задоволенні позову Жигальцевої І.В. було відмовлено за недоведеністю. Разом із тим 02 серпня 2015 року в розпорядження заявниці потрапили документи, які переконливо доводять факт її спільного проживання однією сім'єю із Золоткіним Є.Ю. Враховуючи те, що вказані документи мають істотне значення для справи, оскільки доводять правомірність вимог позивача, але не були і не могли бути відомі позивачці з об'єктивних причин під час розгляду справи, Жигальцева І.В. просила суд переглянути справу за нововиявленими обставинами, скасувати рішення Фрунзенського районного суду м. Харкова від 14 квітня 2011 року й прийняти нове рішення про задоволення позову.

25 серпня 2015 року ухвалою судді Фрунзенського районного суду м. Харкова Жигальцевій І.В. було відмовлено у відкритті провадження з перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами. В обґрунтування такого рішення суд послався на недотримання заявником строків звернення до суду із заявою про перегляд рішення за нововиявленими обставинами.

Дайте правову оцінку діям суду. Чи є в цьому випадку підстави для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами? Чи дотримався заявник порядку та строків подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами?

13. Рішенням Оболонського районного суду м. Києва від 17 червня 2012 року було задоволено позов ПАТ «Простобанк» до Алієва О.О. про стягнення заборгованості за кредитним договором № А01 від 01.02.2005.

Ухвалою апеляційного суду м. Києва від 23 вересня 2012 року вказане рішення суду першої інстанції було залишене без змін. Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних скарг від 17

грудня 2012 року касаційну скаргу Алієва О.О. на рішення судів першої та апеляційної інстанції було відхилено як необґрунтовану.

10 вересня 2015 року Алієв О.О. звернувся до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ із заявою про перегляд рішення Оболонського районного суду м. Києва від 17 червня 2012 року, ухвали апеляційного суду м. Києва від 23 вересня 2012 року та ухвали вересня 2012 року вказане рішення суду першої інстанції було залишене без змін. Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних скарг від 17 грудня 2012 року за нововиявленими обставинами.

В обґрунтування своєї заяви Алієв О.О. посилався на те, що вироком Печерського районного суду м. Києва від 28 серпня 2015 року співробітника ПАТ «Простобанк» Іванова І.І. було засуджено за вчинення злочинів, передбачених ст. 190, 358 КК України. Зокрема, вироком було встановлено, що Івановим І.І. було підроблено підпис Алієва О.О. на кредитному договорі № А01 від 01.02.2005, внаслідок чого обвинуваченим було незаконним чином отримані грошові кошти. Таким чином, Алієв О.О. не укладав з ПАТ «Простобанк» кредитного договору № А01 від 01.02.2005, а отже рішення судів про стягнення з нього заборгованості на користь банку є безпідставними.

Розглянувши заяву Алієва О.О., суддя-доповідач Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 12 вересня 2015 року відмовив у відкритті провадження з перегляду рішень за нововиявленими обставинами, посилаючись на недотримання заявником порядку звернення до суду із відповідною заявою.

Дайте оцінку діям судді-доповідача Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Чи мають в цьому випадку місце підстави для перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами? Якому суду належить переглядати рішення в цьому випадку?

14. Московським районним судом м. Харкова 19 лютого 2016 р. виданий судовий наказ, за яким з Малихіна О.О. на користь Карасьова О.А. стягнуто 5000 грн. суми боргу за договором позики, укладеним у письмовій формі.

Малихін О.О. 06 липня 2016 р. звернувся із заявою про перегляд судового наказу у зв'язку з нововиявленими обставинами, посилаючись на те, що за вироком суду, який набрав законної сили 27 січня 2011 р., Карасьов О.А. визнаний винним у вимаганні від Тарасова письмової розписки (ст. 189 КК України).

Вкажіть об'єкти перегляду у провадженні у зв'язку з нововиявленими обставинами? Чи є у даному випадку підстави для перегляду судового наказу?

ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЗНАНЬ

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни **«Перегляд судових рішень у цивільному судочинстві»** передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60 балів.

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ»

1. Судові помилки: поняття, види та причини виникнення.
2. Принцип інстанційності системи судів цивільної юрисдикції.
3. Принцип верховенства права та його реалізація в межах інстанційних циклів з перегляду судових рішень.
4. Принцип правової визначеності та його значення для перегляду судових рішень у цивільному судочинстві.
5. Міжнародні стандарти правосуддя у сфері перегляду судових рішень.
6. Право на справедливий судовий розгляд та його реалізація в межах інстанційних циклів з перегляду судових рішень.
7. Рекомендація R (95) 5 Комітету міністрів державам-членам щодо введення в дію та поліпшення функціонування систем і процедур оскарження у цивільних і торговельних справах.
8. Практика Європейського суду з прав людини та її застосування при перегляді судових рішень.
9. Законна сила судового рішення та його остаточність.
10. Система судів цивільної юрисдикції за Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 року.
11. Загальна характеристика системи перегляду судових рішень у цивільному судочинстві України.
12. Перегляд судових рішень у цивільному судочинстві зарубіжних країн.
13. Загальна характеристика перегляду судових рішень в апеляційному порядку.
14. Моделі апеляції як форми перегляду судових рішень.
15. Право на апеляційне оскарження та порядок його здійснення.
16. Апеляційна скарга як процесуальний документ: вимоги до форми та змісту, алгоритм складання.
17. Приєднання до апеляційної скарги. Доповнення, зміна, відкликання апеляційної скарги або відмова від неї.
18. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги. Відмова у відкритті апеляційного провадження.
19. Подання нових доказів під час перегляду судових рішень в апеляційному порядку.
20. Підготовка справи до розгляду апеляційним судом.
21. Порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції.
22. Межі апеляційного перегляду судових рішень. Право суду апеляційної інстанції на вихід за межі доводів апеляційної скарги.
23. Повноваження суду апеляційної інстанції.
24. Підстави для скасування рішення суду першої інстанції і ухвалення нового рішення або зміни рішення.

25. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині.

26. Підстави для скасування судового рішення і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю.

27. Визнання судового рішення нечинним в апеляційному провадженні.

28. Оскарження в апеляційному порядку ухвал суду першої інстанції.

29. Підстави для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції.

30. Постанова суду апеляційної інстанції: структура, зміст та порядок ухвалення.

31. Загальна характеристика перегляду судових рішень у касаційному порядку.

32. Підстави для касаційного оскарження судових рішень.

33. Процесуальні фільтри касаційного оскарження судових рішень.

34. Право на касаційне оскарження та порядок його здійснення.

35. Касаційна скарга як процесуальний документ: вимоги до форми та змісту, алгоритм складання.

36. Приєднання до касаційної скарги. Доповнення, зміна або відкликання касаційної скарги або відмова від неї.

37. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги. Відмова у відкритті касаційного провадження.

38. Зупинення виконання судового рішення або його дії на стадії касаційного перегляду.

39. Закриття касаційного провадження.

40. Підготовка справи до касаційного розгляду.

41. Попередній розгляд справи судом касаційної інстанції.

42. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції.

43. Межі розгляду справи судом касаційної інстанції. Право суду касаційної інстанції вийти за межі доводів касаційної скарги.

44. Повноваження суду касаційної інстанції.

45. Підстави для скасування рішень судом касаційної інстанції і ухвалення нового рішення або зміни рішення.

46. Підстави для скасування рішення судом касаційної інстанції і передачі справи на новий розгляд.

47. Підстави та порядок передачі справ на розгляд палат Верховного Суду.

48. Постанова Верховного Суду: структура, зміст та порядок ухвалення.

49. Правові висновки Верховного Суду України: поняття та значення.

50. Вказівки Верховного Суду за наслідками касаційного перегляду.

51. Загальна характеристика перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

52. Нововиявлені обставини: поняття, типи та проблеми кваліфікації.

53. Виключні обставини: поняття, типи та проблеми кваліфікації.

54. Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами: вимоги до форми та змісту, алгоритм складання.

55. Порядок звернення до суду із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

56. Порядок розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

57. Повноваження суду за наслідками перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

58. Окрема ухвала суду апеляційної та касаційної інстанції.

59. Поновлення строків на перегляд судових рішень.

60. Судові витрати при перегляді судових рішень у цивільних справах: механізм обчислення та компенсації.

**ТЕМАТИКА ПІДСУМКОВИХ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ»**

1. Судові помилки: поняття, види та причини виникнення.
2. Принцип правової визначеності та його значення для перегляду судових рішень у цивільному судочинстві.
3. Генеза інстанційної системи перегляду судових рішень у цивільному судочинстві України.
4. Моделі побудови системи перегляду судових рішень у цивільному судочинстві зарубіжних країн.
5. Право на справедливий судовий розгляд та його реалізація в межах інстанційних циклів з перегляду судових рішень: практика Європейського суду з прав людини.
6. Судові витрати при перегляді судових рішень у цивільних справах: механізм обчислення та компенсації.
7. Моделі апеляції як форми перегляду судових рішень.
8. Проблема визначення меж апеляційного перегляду судових рішень крізь призму судової практики.
9. Повноваження суду апеляційної інстанції та їх застосування у судовій практиці.
10. Система процесуальних фільтрів доступу до касаційного перегляду судових рішень та їх застосування у практиці Верховного Суду.
11. Підстави для касаційного оскарження судових рішень: проблеми визначення та обґрунтування.
12. Проблема визначення меж касаційного перегляду судових рішень крізь призму судової практики.
13. Повноваження суду касаційної інстанції та їх застосування у судовій практиці.
14. Підстави та порядок передачі справ на розгляд до палат Верховного Суду. Особливості палатного розгляду справ.
15. Правові висновки Верховного Суду України: поняття та значення.
16. Вказівки Верховного Суду за наслідками касаційного перегляду.
17. Нововиявлені обставини: поняття, типи та проблеми кваліфікації. Судова практика перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами.
18. Виключні обставини: поняття, типи та проблеми кваліфікації. Судова практика перегляду судових рішень за виключними обставинами.
19. Правові висновки Верховного Суду у справах про витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційні позови).
20. Правові висновки Верховного Суду у справах про усунення перешкод в користуванні та розпорядженні майном (негаторні позови).
21. Правові висновки Верховного Суду у справах про повернення безпідставно набутого майна (кондиційні позови).

22. Правові висновки Верховного Суду у справах про захист честі, гідності та ділової репутації (дифамаційні позови).

23. Правові висновки Верховного Суду у справах про визнання правочинів недійсними.

24. Правові висновки Верховного Суду у кредитних справах.

25. Правові висновки Верховного Суду у справах про захист прав інтелектуальної власності.

26. Правові висновки Верховного Суду у спадкових справах.

27. Правові висновки Верховного Суду у земельних справах.

28. Правові висновки Верховного Суду у житлових справах.

29. Правові висновки Верховного Суду у трудових справах.

30. Правові висновки Верховного Суду у сімейних справах.